

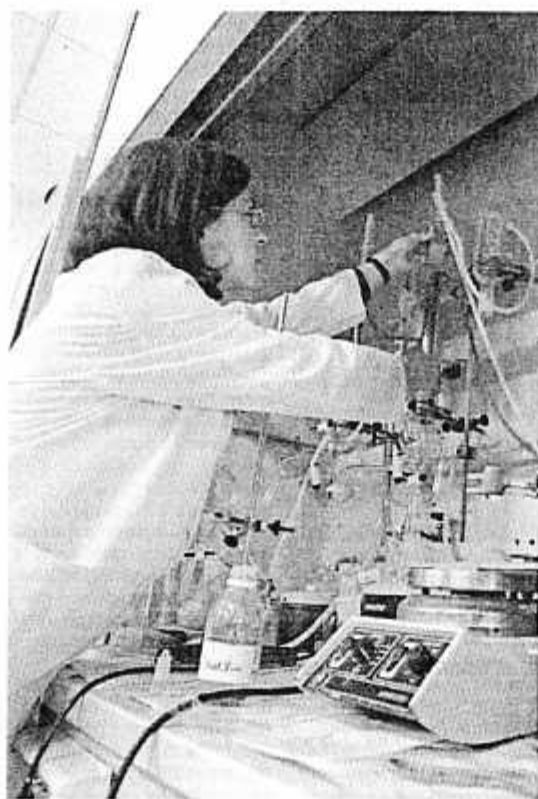
LA FINESTRA DE LA IGUALTAT

Els estudis de gènere: més enllà de la igualtat

La incorporació dels Estudis de les Dones, Feministes i de Gènere a les noves titulacions universitàries, en el context del denominat procés de Bolonya, ha aconseguit fer-se un lloc en l'agenda de les polítiques públiques i institucionals. Encara que aquests estudis tenen una presència acadèmica de diverses dècades referent a investigació i estudis de postgrau, la seua inclusió, de manera generalitzada, en els estudis de grau s'està gestant a hores d'ara. Bona part de les iniciatives que s'han pres en aquest sentit han estat ja suficientment debatudes i estan sent adoptades per la Universitat de València.

L'interès dels estudis de gènere per a la Universitat no es deriva principalment ni exclusivament del fet que el seu objecte d'estudi tinga a veure amb una situació històrica de discriminació de les dones, sinó pel caràcter epistemològic que aquesta discriminació ha originat en totes les disciplines i branques del saber. El seu abast va més enllà de la igualtat de les relacions entre dones i homes. Convé aclarir l'objectiu que no es persegueix: no es tracta d'aconseguir una formació moral ni política. Aquest objectiu té el seu lloc natural en estadis previs de l'ensenyament.

Òbviament, als països del món occidental no hi ha obstacles formals que impedisquen l'accés de les dones, com a dones, a l'educació superior, ni el seu progrés cap als llocs acadèmics de major nivell. Molt poca gent en

la comunitat científica adoptaria obertament una posició contrària a la igualtat de gènere, o defensaria en públic opinions misògines. En aquest tipus de condicions, la discriminació pren formes més subtils, més difícils de copsar, requerint-se

una anàlisi especialitzada per a donar-ne compte.

La importància dels estudis de gènere en els curricula universitaris rau en el biaix epistemològic que afecta totes les branques del saber, ja que aquestes s'han desenvolupat en el marc d'una

ideologia que estructura tots els àmbits de la vida social, personal i mental, en termes de la dicotomia masculí/femení. Per a superar aquesta transformació epistemològica, els estudis de gènere s'han situat sovint en l'avantguarda de la innovació teòrica i metodològica i de la col·laboració interdisciplinària. Podem trobar múltiples exemples dels biaixos presents en diverses branques del saber i de com podrien superar-se en àrees concretes. Així, a pesar del paper rellevant de les dones en la reproducció i la producció de béns i serveis, han restat absents dels principals debats en economia. Fins i tot quan la denominada *Economia de la família* ha analitzat l'experiència específicament femenina en el mercat laboral i a les cases, aquesta anàlisi continua estant distorsionada per arguments circulars respecte a l'especialització de les dones en el treball reproductiu, per la seua situació de subordinació en l'àmbit productiu i viceversa.

Un altre exemple interessant és el de la filosofia. Richard Rorty ha cridat repetidament l'atenció sobre la importància del biaix androcèntric present en la tradició filosòfica. "El masculinisme -afirma- és un monstre més gran i més ferotge que qualsevol dels monstres menuts, parroquials, contra els quals pragmatistes i deconstruccionistes lluiten. Perquè el masculinisme és la defensa de la gent que ha estat dalt des del principi de la història contra els intents de derrocar-la; aquesta mena de monstre és molt adaptable, i sospita que pot sobreviure igual de bé en un entorn filosòfic logocèntric com en un antilogocèntric". Per a garantir una formació adequada en aquest àmbit, les estudiantes i els estudiants haurien de conèixer les línies fonamentals dels estudis

de gènere en filosofia, tant en sentit crític, veient les revisions que es proposen de la tradició filosòfica, com en sentit constructiu, mostrant, d'una banda, com la tradició filosòfica incorpora en les seues propostes teòriques una manera de pensar eminentment masculina, disfressada de neutre i, per tant, d'universal, i recuperant, d'altra banda, les dones que han fet aportacions valuoses i que han estat invisibilitzades en el procés de construcció de la disciplina. Des d'una altra perspectiva, l'estudi de les relacions entre els sexes forma part de la matriu històrica de la psicologia, des dels seus inicis com a disciplina científica, i ha estat tradicionalment tractat des d'un enfocament diferencial. Justificar racionalment les desigualtats socials -per a entrar en contradicció amb els principis eticopolítics de les democràcies formals- ha vist en la naturalització el procediment més eficaç, ja que té el doble avantatge de fer-les, al mateix temps, legítimes i immutables. Per a concloure, la introducció de matèries de gènere en els plans d'estudi no només és una qüestió de polítiques d'igualtat, sinó de rigor intel·lectual. La possibilitat que totes i tots els estudiants de grau de la Universitat puguin cursar una assignatura sobre les relacions de gènere en qualsevol àrea del coneixement és una bona notícia per a la comunitat universitària. No sols és una iniciativa pionera en la universitat espanyola, sinó també innovadora a nivell europeu.

Maria Luisa Moltó i Dora Sánchez. Directora i investigadora, respectivament, de l'Institut Universitari d'Estudis de la Dona. Universitat de València